

ზვიად ტყაბლაძე*

„დაიშის“ ტერორისტული პროპაგანდის
თავისებურებანი

I. შესავალი

2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტების შემდეგ, საერთაშორისო სამეცნიერო წრეებში დაიწყო ყურადღების გამახვილება ისლამისტურ-ტერორისტული მიმართულების ორგანიზაციების შესწავლაზე, რომლებიც ისლამს ამოფარებულები ეწოდნენ რელიგიურ-პოლიტიკურ ექსტრემიზმსა და ტერორიზმს. მკვლევრებს, უპირველეს ყოვლისა, აინტერესებდათ ისლამისტების ორგანიზაციული სტრუქტურების, ბრძოლისუნარიანობის, იდეოლოგიური დოქტრინების, ფინანსური მხარდაჭერის, მსოფლიო პოლიტიკასა და ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში გავლენის პრობლემატიკა, ასევე ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიმართულება – პროპაგანდის განხორციელების ფორმები და მეთოდები, მათი ანალიზი.¹

საერთაშორისო ტერორისტული ორგანიზაცია „დაიში“ (თვითდასახელება „**ისლამური სახელმწიფო**“; არაბ.: **الدولة الإسلامية**; ტრანსლიტ.: **ად-დავლათ ალ-ისლამია**; ინგლ.: **Islamic State, IS**) წარმოიშვა დაახლოებით 2006 წელს, ერაყში კოალიციური ძალების ყოფნის პერიოდში. მაშინ ამ დაჯგუფებას ეწოდებოდა „**ერაყისა და შამის ისლამური სახელმწიფო**“ (ინგლ.: **Islamic State of Iraq and Al-Sham, ISIS**), ან „**ერაყისა და ლევანტის ისლამური სახელმწიფო**“ (ინგლ.: **Islamic State of Iraq and Levant, ISIL**),² რომელიც მიზნად ისახავდა უცხოური ძალების განდევნას ერაყიდან. საგულისხმოა, რომ მსოფლიო მედიაში დაჯგუფებას „დაიშ“-ს (არაბ.: **داعش**; ტრანსლიტ.: **დაიშ**; რომანიზ.: **Dā'ish**, ინგლ.: **Daesh**) უწოდებ-

* საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, <https://orcid.org/0009-0009-4347-6299>

¹ აღნიშნული სტატია ტერორისტული ორგანიზაცია „დაიშის“ შესახებ იმ ნაშრომების ციკლის გაგრძელებაა, რომლებიც გამოქვეყნდა საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომების კრებულში. პირველი სტატია ეხებოდა „დაიშის“ წარმოშობის საკითხებს, მეორე ნაშრომში გაანალიზებულია ტერორისტული ორგანიზაციის იდეოლოგია.

² **შამი** (არაბ. ტრანსლიტ.: **აშ-შამ**) – ხმელთაშუაზღვისპირეთის აღმოსავლეთ ნაწილის ქვეყნების საერთო სახელწოდება, რომელშიც შედის თანამედროვე სირია, ლიბანი, პალესტინა და იორდანის ნაწილი. **ლევანტი** კი (მოდის ფრანგ.: **levant** – მზის ამოსვლა) აშ-შამის სინონიმია.

ბენ, რაც არაბული სახელწოდების აკრონიმია. ამით ცდილობდნენ, თავი აერიდებინათ სიტყვა „სახელმწიფოს“ ლეგიტიმაციისთვის, რაც IS-ის აბრევიატურაშია. ამავდროულად, თვით ტერორისტებისთვის „დაიში“ დამამცირებელი სიტყვაა, რომელიც მხოლოდ ერთი ასოთი განსხვავდება სიტყვისგან – „დაის“ (دائش), რაც გათელვას, გაჭყლელვას ნიშნავს.

სირიაში სამოქალაქო ომის დაწყების შემდეგ, 2011 წელს, დაჯგუფების ნაწილი გადავიდა სირიის ტერიტორიაზე და შეიარაღებულ სირიულ ოპოზიციას შეუერთდა ბაშარ ალ-ასადის ხელისუფლების წინააღმდეგ ბრძოლაში. „დაიშის“ ტერორისტებმა სირიის შორეული პროვინცია არ-რაკას ნაწილი დაიკავეს, სადაც თავიანთი კანონები შემოიღეს.³

2014 წლის 29 ივნისს, „დაიშის“ ლიდერი, ერაყელი ტერორისტი, პირველი „ხალიფა“ (2014-2019 წლებში) აბუ ბაკრ ალ-ბაღდადი (არაბ.: أبو بكر البغدادي; ინგლ.: Abu Bakr al-Baghdadi), შევიდა ქალაქ მოსულის (ალ-მავსილ) ცნობილ ან-ნურის სახელობის დიდ მეჩეთში, რათა გამოეცხადებინა ახალი „ისლამური სახალიფოს“ შექმნა.⁴

ცოტა ჭარბწონიანი, წვერებიანი პირი ავიდა მინბარზე, რათა მიელოცა თავისი მიმდევრებისთვის კაცობრიობის ისტორიაში ახალი თავის დაწყება: „თქვენ დაიპყრობთ რომს და მთელ მსოფლიოს დაეუფლებით“. ალ-ბაღდადიმ თავი წინასწარმეტყველ მუჰამადის პირდაპირ მემკვიდრედ და ახალ ხალიფა იბრაჰიმად დაასახელა. ტერორისტმა მსოფლიო მუსლიმებს მოუწოდა მის მოძრაობასთან შეერთებისკენ. სახალიფოს გამოცხადებამ, ორგანიზაციას გლობალური მნიშვნელობა შესძინა.⁵

აღზევების პერიოდში (2014-2015 წლებში), „დაიშის“ რიგებში ირიცხებოდა 30 ათასიდან 80 ათასამდე ტერორისტი (მათ შორის, 40 ათასზე მეტი 120 ქვეყნიდან), რომელიც აკონტროლებდა 100 000 კვ. კმ. ტერიტორიას ერაყსა და სირიაში, რამაც ხელი შეუწყო მზარდ ქაოსს და სერიოზული საფრთხე შეუქმნა საერთაშორისო უსაფრთხოებას.⁶ ცნობილი ერაყელი ექსპერტის, ჰიშამ ალ-ჰა-

³ Rosenblatt N., Kilcullen D., How Raqqa Became the Capital of ISIS, A Proxy Warfare Case Study, <<https://www.newamerica.org/future-security/reports/how-raqq-a-became-capital-isis/introduction/#>> [10.07.2025]

⁴ Who Was ISIL's Self-proclaimed Leader Abu Bakr al-Baghdadi? Al-Jazeera Media Network, <<https://www.aljazeera.com/news/2019/10/27/who-was-isils-self-proclaimed-leader-abu-bakr-al-baghdadi>> [10.07.2025]

⁵ Warrick J., Abu Bakr al-Baghdadi, extremist leader of Islamic State, dies at 48, The Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/local/obituaries/abu-bakr-al-baghdadi-islamic-states-terrorist-in-chief-dies-at-48/2019/10/27/0d004abc-663d-11e7-8eb5-cbccc2e7bfbf_story.html> [10.07.2025]

⁶ Shtuni A., The Islamic State in 2025: an Evolving Threat Facing a Waning Global Response,

შიმის (Hisham al-Hashimi) თანახმად, „დაიშის“ ბოვეიკების რაოდენობა აღწევდა 100 ათასს, ხოლო ქურთმა პოლიტიკოსმა, ამჟამინდელმა ერაყის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ფუად ჰუსეინმა (Fuad Mohammed Hussein) განუცხადა The Independent-ს, რომ ტერორისტების რაოდენობა მინიმუმ 200 ათასია. ახალი ტერორისტული ორგანიზაცია ისლამის სარწმუნოების წინააღმდეგ გამოვიდა და ეწეოდა რელიგიურ-პოლიტიკურ ექსტრემიზმის და ტერორიზმის.⁷

„დაიში“ წარმოაჩენდა თავს ჩაგრული მუსლიმების დამცველად, სინამდვილეში კი რელიგიის სახელით ქადაგებდა ძალადობას და ყველა მუსლიმს (შიიტებს, სუნიტებს და სხვ.), ვინც არ ეთანხმებოდა მისეულ ინტერპრეტაციას, რჯულგანდგომილად⁸ აცხადებდა, რაც აძლევდა მათი მოკვლის საბაბს, შარიათის⁹ კანონების თავიანთი ინტერპრეტაციის საფუძველზე, ხოლო დახვეწილი და მაღალპროფესიონალურ დონეზე შესრულებული პროპაგანდა ხელს უწყობდა ტერორისტების ნარატივების გავრცელებას.

სტატიის მიზანია „დაიშის“ პროპაგანდის თავისებურებების გარკვევა, როგორ შეძლო ტერორისტულმა ორგანიზაციამ ასეთი მაღალი დონის პროპაგანდის შექმნა. ნაშრომში გაანალიზებულია ტერორისტული კონტენტის გავლენის მექანიზმები მომხმარებლებზე, გამოვლენილია პროპაგანდის ხერხები და მეთოდები, რა არის სრულად სპექტრული პროპაგანდა, პროპაგანდისტული მანქანის მედია ნარატივები და სხვ.

II. სრულად სპექტრული პროპაგანდა

„არ უსმინოთ, რასაც ჩვენზე ამბობენ, უსმინეთ, რასაც ვამბობთ ჩვენ.“¹⁰

2019 წლიდან მოყოლებული, „ისლამური სახელმწიფოს“ დამარცხების მიუხედავად, „დაიშის“ პროპაგანდისტული მანქანა აგრძელებდა ონლაინ და ოფლაინ მუშაობას, ისეთ დონეზე, რომელიც მიუწვდომელი იყო სხვა ტერორისტული დაჯგუფებისთვის.

The International Centre for Counter-Terrorism (ICCT), <<https://icct.nl/publication/islamic-state-2025-evolving-threat-facing-waning-global-response>> [10.07.2025]

⁷ Gartenstein-Ross D., How Many Fighters Does the Islamic State Really Have? War on the Rocks, <<https://warontherocks.com/2015/02/how-many-fighters-does-the-islamic-state-really-have/>> [10.07.2025]

⁸ ირთიდად (რიდა) – რჯულგანდგომილება ისლამიდან, ყველაზე დიდი ცოდვა. ირთიდადის ჩამდენს უწოდებენ მურთადს – რჯულგანდგომილს (არაბ.: **مرتد**; ტრანსლიტ.: მურთად).

⁹ იხ., გელოვანი, 2024, 27-83.

¹⁰ Weiss, Hassan, 2015, 157.

„დაიშის“ შექმნის მომენტიდან ერაყში,¹¹ აბუ მუსაბ აზ-ზარკავიმ შეიმუშავა პროპაგანდის რთული და ფართო სისტემა – ავრცელებდა ფოტოებს; გამოსცემდა ჟურნალებს, გაზეთებს, წიგნებს და ბროშურებს რამდენიმე ენაზე; წერდა განცხადებებს; ტრანსლირებდა რადიო გადაცემებს; იღებდა ვიდეორგოლებს; ამუშავებდა ინფოგრაფიკას; ქმნიდა დახურულ სადისკუსიო პლატფორმებს; მოახდინა სოციალურ ქსელებში აქტივობების მოდელირება და „საინფორმაციო“ პუნქტების ორგანიზება კონტროლირებად ტერიტორიებზე; ამუშავებდა აპლიკაციებს სმარტფონებისთვის და სასწავლო ელექტრონულ თამაშებს ბავშვებისათვის. გამოქვეყნებული მასალების რაოდენობა განცვიფრებას იწვევს. სხვადასხვა მონაცემის მიხედვით, ერთ კვირაში 2015 წლის აპრილის თვეში გავრცელდა არანაკლებ 123 შეტყობინება; მარტო ერთ დღეში იყო 44000 „Tweet“, როცა ISIS შედიოდა მოსულში; დაითვალეს „9000 ვიდეო, ფოტორეპორტაჟი, რომელიც აიტვირთა ნახევარ წელიწადში (2015 წლის იანვარი-2016 წლის აგვისტო); თვითონ ISIS-მა განაცხადა 720-ზე მეტი ვიდეორგოლის, 1780 ფოტორეპორტაჟის (თითქმის 15 000 სურათი) და 150 აუდიოჩანაწერის და ლოზუნგის გამოქვეყნების შესახებ 2015 წლის განმავლობაში.¹²

რამ გახდა „დაიშის“ პროპაგანდა ასეთი უპრეცედენტო? რა თქმა უნდა, არა თემების ორიგინალობამ, რომელსაც ის ავრცელებდა. არცერთი ფორმატი, რომელსაც ის იყენებდა, ჟურნალი იქნება თუ ვიდეო, სხვა დაჯგუფებებს არ გამოუყენებიათ. „დაიშის“ პროპაგანდა უპრეცედენტოა იმიტომ, რომ ის პირველი მყარი და წარმატებული მცდელობაა, ტერორისტულ დაჯგუფებას შეექმნა „სრულად სპექტრული პროპაგანდა“.

ექსტერის უნივერსიტეტის გამოცემა „დაიშის პროპაგანდა: სრულად სპექტრული ექსტრემისტული გზავნილი“, რომელიც შეადგინეს სხვადასხვა დარგის დასავლელმა მკვლევარებმა, მნიშვნელოვანი წყაროა „დაიშის“ პროპაგანდის თავისებურებების გაგებისათვის, რომელსაც ავტორებმა „სრულად სპექტრული პროპაგანდა“ (ინგლ.: Full-spectrum propaganda) უწოდეს და რომელიც მოიცავს

¹¹ ალ-კაიდა ერაყში (არაბ.: **القاعدة في العراق**, ტრანსლიტ.: ალ-კაიდა ფი ალ-ირაკ; ინგლ.: Al-Qaeda in Iraq, AQI), – „ალ-კაიდასთან“ აფილირებული სალაფიურ-ჯიჰადისტური დაჯგუფება, რომელიც არსებობდა ერაყში 2004-2006 წლებში. თავდაპირველად ორგანიზაციას ეწოდებოდა **ჯამათ ათ-თავჰიდ ვა ალ-ჯიჰად** (ინგლ.: Organization of Monotheism and Jihad ან JTJ) – **ერთღმერთიანობის და ჯიჰადის საზოგადოება**, რომელიც 1999 წელს დაარსა იორდანელმა ტერორისტმა **აბუ მუსაბ აზ-ზარკავიმ** (ინგლ.: Abu Musab al-Zarqawi, 1966-2006 წწ.). ერაყში დაჯგუფება გადაიქცა ფართო ქსელად, რომლის მიზანი იყო ერაყის შიიტებისგან განმეხდა და ისლამური სახელმწიფოს შექმნა. 2004 წელს აზ-ზარკავიმ შეჰფიცა უსამა ბინ ლადინს და ორგანიზაციას ეწოდა **„ალ-კაიდა ერაყში“** (ინგლ.: Al-Qaeda in Iraq, AQI).

¹² Baele, 2019, 1-2.

მთელ დიაპაზონს და პროცესებს, დაკავშირებულს ისეთ საქმიანობასთან, როგორცაა, „სრულად სპექტრული დიპლომატია“, „სრულად სპექტრული ეკონომიკა“, ან „სრული დომინირების“ მიღწევა.¹³

როგორც მეცნიერები წერენ, „დაიშმა“ მტკიცედ მისდია კლასიკური პროპაგანდის თეორეტიკოსის, ჟაკ ელულას (Jacques Ellul, 1912-1994 წწ.) არგუმენტებს იმის შესახებ, რომ პროპაგანდისტმა უნდა „გამოიყენოს ყველა მასთან არსებული ტექნიკური საშუალებები – პრესა, რადიო, ტელევიზია, ფილმები, პლაკატები, შეხვედრები, სახლების შემოვლა (კარდაკარ სიარული აგიტაციის მიზნით)... სტატიას გაზეთში აქ, პლაკატი და რადიოგრამა იქ“. დაჯგუფებისთვის პროპაგანდის გაფართოება იმ ამპლიტუდამდე, რომლისთვისაც არ მიუღწევია სახელმწიფოსაც, იყო საშუალებაც და გამონვევაც, დაკავშირებული მნიშვნელოვან დანახარჯებთან. „პროპაგანდისტმა“, ელულის თქმით, „პროპაგანდის ელემენტები უნდა გააერთიანოს ნამდვილ ორკესტრირებაში,... უნდა მოახდინოს მათი ორგანიზება“. ნათელია „დაიშის“ სურვილი, გააერთიანოს პროპაგანდისტული თავსატეხის ნაწილები „პროპაგანდისტულ ქსელში“, რომელიც მოიცავს თავის აუდიტორიას ერთიანი და თანმიმდევრული ნარატივის შიგნით.¹⁴

„დაიშის“ სრული მასშტაბური პროპაგანდისტული კამპანიის სამი მნიშვნელოვანი ნიშანი, რომელიც მისი სტრატეგიული ლოგიკის პროდუქტია და ხელს უწყობდა მის რეალიზაციას, იყო: *მრავალგანზომილებიანობა, თანმიმდევრულობა, ყოვლისმომცველობა*, რომელთაგან განსაკუთრებით გამოვყოფდით პირველს: *მრავალგანზომილებიანობას*.

„დაიში“ აწარმოებდა პროპაგანდას სხვადასხვა მიზნის მხარდასაჭერად: ტაქტიკური და სტრატეგიული, ხანმოკლე და გრძელვადიანი, ლოკალური და გლობალური. სინამდვილეში მისი ძალისხმევა ეხებოდა თითქმის პროპაგანდის ყველა სახეობას: „სააგიტაციო პროპაგანდას“ – საზოგადოების ასაღელვებლად; „ინტეგრაციულ პროპაგანდას“ – მოწოდებული საზოგადოების გაერთიანებისკენ; „თეთრ პროპაგანდას“ – სარწმუნო ინფორმაციის გამოყენება; „შავ პროპაგანდას“ – ცრუ ინფორმაციის გამოყენება; „ბიუროკრატიულ პროპაგანდას“ – თითქოს და სამეცნიერო ინფორმაციის წარმოდგენა; „კონტრპროპაგანდას“ – კონკურენტების პროპაგანდის წინააღმდეგ; „სიძულვილის პროპაგანდას“ – სოციალური ჯგუფების მიმართ; „დეზინფორმაციულ პროპაგანდას“ – აიძულოს მოწინააღმდეგე დაიჯეროს და გამოიყენოს საკუთარი ტენდენციური ინფორმაცია; „პროპაგანდას მოქმედებით“ – გადასცემენ პროპაგანდისტულ გზავნილებს.

¹³ იქვე, 1-4.

¹⁴ იქვე, 4.

ფაქტობრივად „დაიშ“ არ გამოუყოფებია პროპაგანდის რომელიმე სახეობა. იმისათვის, რომ ასეთ მრავალგეგმიურ ძალისხმევას ემუშავა, „დაიშის“ გზავნილი მოიცავდა უარყოფითი და დადებითი შინაარსის რთულ ნაზავს, შეკრულს დიდ, ერთიან სურათში (ძალიან მსგავსი იმისა, რასაც აკეთებდა ნაცისტური პროპაგანდა, რომელიც თამაშობდა ემოციებსა და გონებაზე, აკრიტიკებდა მტრებს და აქებდა მეგობრებს, ესაუბრებოდა ამ მტრებს და მეგობრებს და ასევე იმათ, ვინც მათ შორისაა). მართალია, ყოვლისმომცველი პროპაგანდა არ იყო სრულად მიღწეული, მაგრამ ISIS-ის პროპაგანდისტები მიუახლოვდნენ მათ ნაცისტ და საბჭოთა კოლეგებს. ამასთანავე, როცა საქმე მიდის „დაიშის“ პროპაგანდამდე, საზოგადოებაში ქარბობდა არასწორი წარმოდგენები, როგორც მოუწესრიგებელი ნაკადი საშინელი ვიდეო რგოლებისა თავების მოკვეთით, რაც კიდევ უფრო მეტად კვებავდა ფესვგადგმულ ცრუ წარმოდგენებს ტერორიზმის თაობაზე. ან-ნურის მეჩეთი მოსულში გახდა „დაიშის“ აღზევების და დაცემის სიმბოლო. აბუ ბაქრ ალ-ბაღდადის „ხალიფას“ სახით პირველი გამოჩენის შემდეგ, ან-ნურის მეჩეთის ცნობილი დახრილი მინარეთის დანგრევამდე, არის შესხენება იმისა, სახეებს და ნარატივებს როგორ შეუძლია გავლენა მოახდინოს აუდიტორიის მიერ კონფლიქტისა და მისი მონაწილეების შესახებ აღქმაზე.¹⁵

III. „დაიშის“ პროპაგანდისტული მანქანის მედია ნარატივები

„დაიში“ აქტიურად ავითარებდა თავის თეორიას და ომის წარმოების პრაქტიკას, ვინაიდან ეყრდნობოდა ძირითადად მტკიცებულებას – იყენებდა რა წინასწარ-მეტყველურ მეთოდს (მანჰაჯს)¹⁶ თავის მისწრაფებაში სახალიფოსკენ. ISIS-მა თავისი პროპაგანდისტული ჟურნალის, „Dabiq“-ის¹⁷ პირველი ნომერი მიუძღვნა

¹⁵ იქვე, 5-20.

¹⁶ **მანჰაჯ** (არაბ.: **منهاج**; ინგლ.: **Manhaj**) – ნათელი პირდაპირი გზა, მუსლიმის ცხოვრების წესი, დამყარებული „აკიდაზე“ (არაბ.: **أقيده**; ინგლ.: **Aqidah**) – ისლამის მრწამსზე. მასში იგულისხმება მინაზე ალაჰის ბრძანებების განხორციელების მეთოდი. მეთოდიკა, რომლის მეშვეობით მიიღწევა ჭეშმარიტება.

¹⁷ **დაბიკი** (ინგლ.: **Dabiq**, არაბულიდან: **دابق**) – „IS“-ის ციფრული ინგლისურენოვანი ჟურნალი, რომელსაც იყენებდა პროპაგანდისა და მომხრეების გადამბრებისთვის. ეწოდა სირიის ქ. დაბიკის საპატივცემულოდ, სადაც გადმოცემის თანახმად სამყაროს აღსასრულს გაიმართება ფინალური ბრძოლა ქრისტიანულ დასავლეთსა და მუსლიმებს შორის. გამოცემას უზრუნველყოფდა „დაიშის“ მედია ფრთა **Al-Hayat Media Center**-ი. გამოდიოდა ასევე ჟურნალის ყალბი ვერსიები. 2016 წ. „დაიშის“ ბოვეიკებმა დაკარგეს კონტროლი დაბიკზე და **N15** გახდა ბოლო გამოცემა.

მისი ადგილი დაიკავა ინტერნეტ-ჟურნალმა **„რუმია“** (ინგლ.: **Rumiyah**, არაბულიდან: **رومية**) – ინგლისურ, თურქულ, უიღურულ, პუშთურ, რუსულ, გერმანულ, ინდონე-

ნარკვევს – „ჰიჯრიდან სახალიფომდე“ (2014 წელი). ჟურნალში დაწვრილებით იყო წარმოდგენილი ISIS-ის სამხედრო-პოლიტიკური კამპანიის ეტაპები, ჰიჯრის სტრატეგიის, ჯამაათის (მორწმუნეთა თემის შექმნა), ტალუთების დესტაბილიზაციის (რეჟიმების და ჯგუფების კერპთაყვანისმცემლობა), თამქინის (კონსოლიდაცია) და სახალიფოს დასაბუთება, რაც დევს მის საფუძველში. ამასთანავე, „დაიშის“ მიერ სამხედრო-პოლიტიკური სტრატეგიის მიღება არაა უნიკალური და ფართოდაა გავრცელებული თანამედროვე მეამბოხეთა აზროვნებასა და პრაქტიკაში, როგორც ისლამურ სივრცეში, ისე მის გარეთ (მაგ., „ირლანდიის რესპუბლიკური არმია“ – IRA).

„დაიშის“ წარმატებული ოპერაციის აღწერა მოსულში, თავის საინფორმაციო ბიულეტენში, ასახავდა ძალადობრივი არასახელმწიფო პოლიტიკური ჯგუფის წინააღმდეგობას სახელმწიფო ძალებთან, რომლებსაც, როგორც წესი, აქვთ მნიშვნელოვანი უპირატესობა, რესურსების, ტექნოლოგიების, პერსონალის და შესაძლებლობების თვალსაზრისით. ეს მოხდა ISIS-ის სტრატეგიის ცვლილების შემდეგ, როცა მისი ძალები ტოვებდნენ უდაბნოს ციტადელებს ერაყში და გზას იკაფავდნენ ქალაქებისკენ.¹⁸

ძლევამოსილების პერიოდში და შემდეგაც, „დაიშმა“ დიდი „ინვესტიციები“ ჩადო კავშირებისა და პროპაგანდის ინფრასტრუქტურაში, რათა გაეგრძელებინა მთელი მსოფლიოს მასშტაბით ბოვიკების მოზიდვა. ISIS-ის „ინფორმაციის სამინისტრო“ ამას ახერხებდა თავისი ოთხი მთავარი ორგანოს მეშვეობით: **Al-Furqan**, **Al-Itissam**, **Al-Hayat** და **Al-Ajnad**. ეს გამოცემები, დახვეწილი ინფოგრაფიკით, რამდენიმე ენაზე გამოდიოდა. თვეში ვრცელდებოდა ასობით სააგიტაციო მასალა, რომელიც შედგენილი იყო მედიის საკითხებში რეგიონული კომიტეტების მიერ. ასეთი პროპაგანდის ზემოქმედება ძალიან მძლავრი იყო, რაც ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც ფინანსები.¹⁹

„დაიში“ ნათლად ხედავდა მედიასაშუალებების საჭიროებას თავისი პოლიტიკური გზავნილების და ისლამისტური იდეოლოგიის გავრცელებაში, ეფუძნებოდა „ელექტრონული ჯიჰადის“ კონცეფციას. მასობრივი საინფორმაციო საშუალებების წარმოებაში ყველაზე გავლენიანი გახდა **Al-Furqan**, სხვა მედია საშუალებების

ზიურ და ფრანგულ ენებზე. ნომერი გამოვიდა 2016 წლის სექტემბერში. სახელწოდება მოდის რომის არაბული დასახელებიდან „რუმ“, რომელიც სიმბოლიზირებს ქრისტიანობის დედაქალაქს და დასავლეთის ცივილიზაციის სიმძლავრეს. 2017 წლის იანვარში გამოვიდა ჟურნალის მე-5 ნომერი. 2017 წლის თებერვალში გამოჩნდა ჟურნალის ყალბი ვერსია და „დაიშის“ მომხრეები ფიქრობდნენ, რომ ყალბი ნომრები გამოუშვეს სპეცსამსახურებმა, მაგ., CIA-მა, რათა გაეკვიათ, თუ ვინ კითხულობდა ასეთ გამოცემებს.

¹⁸ Ingram, 2019, 23.

¹⁹ Levallois, Cousseran, 2017.

წარმოების დაწესებულებებთან შედარებით, რომლებიც ეკუთვნოდა ისეთ ორგანიზაციებს, როგორიცაა al-Etisam Institute, al-Hayat Center, Aamaq Institute, al-Battar, Dabiq Media, al-Khilafah, Ajnad, al-Ghurabaa, al-Israa, al-Saqeel, al-Wafaa, Nasaaim Audio, al-Barakah და al-Khair.

Dabiq-ის გარდა დაჯგუფება გამოსცემდა ჟურნალებს არაბულ და ინგლისურ ენებზე, როგორცაა, al-Shamikhah, შექმნა ადგილობრივი რადიოსადგურები – Al-Bayan მოსულში და კიდევ ერთი სირიის ქალაქ არ-რაკაში. ორგანიზაცია მართვდა ონლაინ-ბლოგებს. მედიაპროდუქცია ითარგმნებოდა სხვადასხვა ენაზე, მათ შორის, ინგლისურზე, ფრანგულზე, გერმანულზე, ესპანურსა და ურდუზე.²⁰

ორგანიზაცია აკონტროლებდა რამდენიმე ვებგვერდსა და ონლაინ-ფორუმს, რომლებიც სთავაზობდნენ ლიტერატურის ფართო სპექტრს მის იდეოლოგიაზე, დისკურსზე, გადაბირების მეთოდებზე, სახსრების მოგროვებაზე, საიდუმლო საქმიანობაზე, ბრძოლის ტაქტიკაზე, ბომბების დამზადებასა და იმ ყველაფერზე, რაც ჯიჰადისტმა უნდა იცოდეს საბრძოლო მოქმედებების და ბანდიტიზმის დროს. ვიდეოს და სხვა მასალების ხარისხი, რომელიც მომზადებული იყო Al-Furqan-ის და Al-Etisam-ის მიერ, მონაშობს მნიშვნელოვან ცვლილებებზე სტრუქტურაში, რესურსებში, ძალადობრივ ტაქტიკასა და „დაიშის“ მიერ ომის წარმოების სტრატეგიაში.²¹

ორგანიზაციამ გამოუშვა პროფესიონალურ დონეზე შესრულებული ვიდეორგოლების სერია, რომელიც ხშირად დემონსტრირებდა გრაფიკულ დეტალებში თავის მოკვეთას ან სიკვდილით დასჯას. ერთ-ერთი პირველი, მაღალ დონეზე დამზადებული და ყველაზე მეტად გავრცელებული ვიდეო ინტერნეტსივრცეში, რამაც მსოფლიო საზოგადოება შეძრა და ემოციური შოკი გამოიწვია, იყო „ხმლების ჟღარუნის“ (არაბ.: *صليل الصواري*; ტრანსლიტ.: სალილ ას-სავარიმ; ინგლ.: Clanging of the Swords), რომლის ოთხი ეპიზოდი ხელმისაწვდომი გახდა შესაბამისად, 2012 წლის ივლისში, 2012 წლის აგვისტოში, 2013 წლის იანვარსა და 2014 წლის მაისში.

მას შემდეგ, რაც 2014 წლის ივნისში „დაიშიმა“ დაიმორჩილა მოსული, გამოაქვეყნა საშინელი შინაარსის ვიდეორგოლების სერია, რომელზეც აღბეჭდილია თავის მოკვეთის სასტიკი მომენტები. პირველ მათგანში – „გზავნილი ამერიკას“ – ნაჩვენებია იყო ISIS-ის წევრი, რომელიც თავს კვეთს მძევალს, ამერიკელ ჟურნალისტ ჯეიმს ფოულის. 2014 წლის 2 სექტემბერს გამოქვეყნებულ მეორე ვიდეოში, იგივე დასახელებით, ნაჩვენებია იყო სხვა მძევლის, ამერიკელი ჟურნალისტის, სტივენ სოტლოფის, თავის მოკვეთა. 2014 წლის 14 სექტემბერს ორგა-

²⁰ Haniyeh H.A., Daesh's Organisational Structure, <<https://studies.aljazeera.net/en/dossiers/decipheringdaeshoriginsimpactandfuture/2014/12/201412395930929444.html>> [10.07.2025]

²¹ Hashim, 2018, 178-181.

ნიზაციათ გამოუშვა მესამე ვიდეო „გზავნილი ამერიკის მოკავშირეებს“, სადაც „დაიშის“ წევრები თავს კვეთენ ბრიტანელ მძევალ დევის ჰენისს, ხოლო 3 ოქტომბერს – კიდევ ერთი ვიდეო, სადაც ნაჩვენებია მეორე ბრიტანელი მძევლის, ალან ჰენინგის, თავის მოკვეთა, მუქარით, რომ თავს მოკვეთდნენ მესამე ამერიკელ მძევალს, აბდულრაჰმან (პიტერ) კასინგს.

„დაიშის“ ფილმებიდან ბევრი ნახვა ჰქონდა „YouTube“-ზე „საზღვრების მსხვერველს“ (არაბ.: **كسر الحدود**; ტრანსლიტ.: ქასრ ალ-ჰუდუდ; ინგლ.: **Smashing Borders**), რომელიც აიტვირთა 2014 წლის 29 ივნისს, და ასევე აბუ ბაქრ ალ-ბალდადის 5 ივლისის მიმართვას მოსულში.

ISIS-მა ასევე ატვირთა ვიდეორგოლების სერია სახელწოდებით – „წერილები ეპოსის მიწიდან“ (არაბ.: **رسائل من ارض الملاح**; ტრანსლიტ.: რაილ მინ არდ ალ-მალაჰ-ჰიმ; ინგლ.: **Messages from the Land of Epics**), რომელშიც დოკუმენტურად აღბეჭდილია ტერორისტების გამარჯვებები და საბრძოლო ოპერაციები. ატვირთულ იქნა 50-მდე ეპიზოდი. ვიდეორგოლების სხვა სერიას ეწოდა „გაფანტეთ ისინი მათ ზურგს უკან“ (არაბ.: **فشروا بهم من خلفهم**; ტრანსლიტ.: ფაშარიდ ბიჰიმ მინ ხალფი-ჰიმ; ინგლ.: **Scatter them from Behind**).²²

პირველი ნაწილი ეძღვნება ბრძოლას, რომლის შედეგად 2014 წლის 23 აგვისტოს დაკავებულ იქნა არ-რაკას ბრიგადის 93-ე ბაზა, ხოლო მეორე ნაწილი – Al-Tabga-ის ავიაბაზის დაკავებას 2014 წლის 7 სექტემბერს. კიდევ ერთი დადგმა – „წინასწარმეტყველთა გზაზე“ (არაბ.: **على منهاج النبوة**; ტრანსლიტ.: ალაა მინჰაჯ ან-ნუბუვა; ინგლ.: **On the Path of the Prophet**) გამოშვებულ იქნა 2014 წლის 28 ივლისს.

ვიდეო „ომის ცეცხლი“ (არაბ.: **لهيب الحرب**; ტრანსლიტ.: ლაჰიბ ალ-ჰარბ; ინგლ.: **The Flames of War**) – „დაიშის“ ერთ-ერთი ხარისხიანი და მოცულობით დიდი დადგმაა, თან ყველაზე საშინელი. იგი მოიცავს „დაიშის“ მრავალი ბრძოლის გაშუქებას, ასევე კოალიციის ქვეყნებისადმი მიმართვას (დაამზადა „დაიშის“ ინგლისურენოვანმა „Al-Hayat Centre“-მა, გამოქვეყნდა 2014 წლის 17 სექტემბერს).²³

ჯიჰადისტებმა გაიაზრეს, რომ გამოსახულებები, აუდიოშეტყობინებები და ვიდეოები მრავალნახნაგოვან და დიდ როლს თამაშობს ფსიქოლოგიურ ომში და გადაბირებაში. აზ-ზარკავის ინტერნეტჯიჰადი დაინყო ჯერ კიდევ „YouTube“-ის და „Liveleak“-ის გამოჩენამდე, როცა ვიდეოს გამოქვეყნება ინტერნეტში იყო ძნელი და ძალიან დიდ დროს მიჰქონდა. ზარკავის ქსელი ეყრდნობოდა ჯიჰადისტების და სანდო წევრების ონლაინფორუმებს, ვიდეოების და პრეს-რელიზების ატვირთვისა და გავრცელებისთვის.²⁴

²² Haniyeh, Rumman, 2015, 276-277.

²³ იქვე, 278.

²⁴ Hashim, 2018, 179.

ისეთი ვიდეოების ატვირთვას, როგორც იყო ამერიკელი ნიკოლას ბერგის თავის მოკვეთა, დასჭირდა რამდენიმე საათი, ხოლო ჩამოტვირთვას – კიდევ რამდენიმე. მას შემდეგ, რაც ვიდეო განათავსეს ჯიჰადისტების ფორუმზე „ანსარ ალ-ისლამი“, საიტი გაიჭედა, ჩამოწერის დიდი რაოდენობის გამო. მიუხედავად ასეთი სირთულეებისა, აზ-ზარკავი ინტერნეტს ძირითად მედიასაშუალებად იყენებდა.

ციფრული ტექნოლოგიების დახვეწასთან ერთად, ათი ათასობით ჯიჰადისტი არ ჩამორჩა მსოფლიოს და დიდი მოცულობის მასალას ავრცელებდა. დაჯგუფებამ დანერგა ეს ინსტრუმენტები, იყენებდა უახლეს ინტერნეტტექნოლოგიებს და სოციალურ ქსელებს მასშტაბური, ონლაინკამპანიების წარმოებისთვის მასმედიაში, რომელიც გამოყენებოდა ჯიჰადის პროპაგანდისთვის, ურთიერთობებისთვის, გადაბირებისა და ფსიქოლოგიური ომის წარმოებისთვის.

ასე, ტერორისტებისთვის “Twitter” (2023 წლიდან “X”) გახდა მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი, მისი გამოყენების სიადვილისა და სწრაფი განახლებების წარდგენის უნარის გამო, განუსაზღვრელი რაოდენობა მნახველისათვის. ზოგიერთი ჯიჰადისტის აქტიურობა იქამდეც კი მივიდა, რომ დაიწყო “Twitter”-ზე პირდაპირი ეთერით ვიდეოების ატვირთვა საბრძოლო მოქმედებების დროს და რაიმე ცენზურის გარეშე ავრცელებდნენ ინფორმაციას ბრძოლების შედეგად დაღუპულ თანამებრძოლებზე.

ISIS ეწეოდა კარგად კოორდინირებულ ონლაინქსელის ორგანიზებას რამდენიმე მომხმარებლის ანგარიშით “Twitter”-ში. ზოგიერთი გამოიყენებოდა მმართველობის შეტყობინებების პუბლიკაციისთვის; სხვები ქსელების შექმნითა და პერსონალის შეკრებით იყო დაკავებული, რომ მოეზიდათ მიმდევრები და კვალიფიციური სპეციალისტები, ისეთები, როგორცაა, ექიმები ან ინჟინრები, მათი უნარ-ჩვევების საჭიროების გამო.

Al-Itisam, რომლის საქმიანობა დაიბლოკა “Twitter”-ზე 2014 წლის 13 ივნისს, 50 ათას ხელმომწერს ითვლიდა და იყო „დაიშის“ საინფორმაციო ცენტრი. Ajnad აქვეყნებდა “Twitter”-ში რელიგიურ ციტატებს ყურანიდან თავისი 36 500 გამომწერისთვის. Al-Furqan-ს, „დაიშის“ ოფიციალურ საინფორმაციო ფრთას, ჰქონდა საკუთარი გვერდი “Twitter”-ზე, სადაც ათავსებდა „დაიშის“ ლიდერთა შეტყობინებებს, ასევე თავის მოკვეთის ვიდეოებს და გამოსახულებებს თავისი ათასობით გამომწერისთვის. Al-Hayat Media Center ეწეოდა დასავლეთიდან გადაბირების კამპანიას და ინფორმაციას ავრცელებდა ინგლისურ, ფრანგულ, გერმანულ და რუსულ ენებზე.

„დაიშს“ ასევე ჰქონდა რამდენიმე ადგილობრივი გვერდი თავისი „სახელმწიფოს“ საქმიანობის შესახებ სხვადასხვა პროვინციაში. ისინი მიზნად ისახავდნენ ერაცსა და სირიაში სუნიტი მუსლიმების გულების მოგებას. საკუთარი გვერდებისა და მედიის გარდა, იგი მხარს უჭერდა 30 სხვა ონლაინ მედიაჯგუფს, მაგა-

ლითად, Al-Battar Media Group-ს, რომელსაც 32 000 გამომწერი ჰყავდა და მუდმივად მუშაობდა “Twitter”-ის წევრების მობილიზებაზე. 2014 წლის ივნისში ISIS-მა წამოიწყო სოციალური მედიაკამპანია სამხედრო ვითარებაზე ყურადღების მისაპყრობად.²⁵ “Twitter”-ში გამოქვეყნდა ერაყის უსაფრთხოების სამსახურის (ISF) დატყვევებული თანამშრომლების ფოტოები. ISIS-მა წარმოადგინა დეტალური ინფორმაცია თავისი ოპერაციების, მათ შორის, აფეთქებების, თვითმკვლეელი ტერორისტების და ჩადენილი მკვლევლობების რაოდენობის შესახებ.

შედარებისთვის, „ალ-კაიდა“ ინფორმაციის გასავრცელებლად იყენებდა ჯიჰადისტურ, პაროლით დაცულ ფორუმებს – “Shamoukh” და “Fidaa” და შესასვლელად იყენებდნენ პროქსი-სერვერებს ინტერნეტპროვაიდერების სახელების შესანიღბად.²⁶

„დაიშის“ შესახებ ბესტსელერის, “ISIS: Inside the Army of Terror”-ის, ავტორები მაიკალ ვეისი და ჰასან ჰასანი წერენ, რომ დაჯგუფება ითვალისწინებდა წინამორბედი ჯიჰადისტების შეცდომებს და ოსტატურად უპირისპირებდა თავის პროპაგანდას უცხოური პრესის მცდელობებს ჩამოეყალიბებინა მასზე ნეგატიური საზოგადოებრივი აზრი. **„არ უსმინოთ, რასაც ჩვენზე ამბობენ, უსმინეთ, რასაც ვამბობთ ჩვენ“**, – ეს ფრაზა არაერთხელ ისმოდა ვაისის და ჰასანის ინტერვიუების დროს „დაიშის“ ბოევიკებთან.²⁷

მუვაფაკ არ-რუბაი იყო ერთ-ერთი იმათგანი, ვინც მიიჩნევდა, რომ ტერორის არმიის პოპულარობის ზრდა ხდება სოციალური ქსელების მეშვეობით. “Al-Jazeera”-სთან ინტერვიუში მან განაცხადა, რომ “Twitter”-ის და “Facebook”-ის წყალობით 30 ათასმა ერაყელმა ძალოვანმა იარაღი დაყარა, გაიხადა სამხედრო ფორმა და უბრძოლველად ჩააბარა მოსული. შესაძლოა, არ-რუბაიმ ცოტათი გადააჭარბა, მაგრამ მთლიანობაში ეს სიმართლეს შეესაბამება.²⁸

სწორედ მოსულის დაცემამდე ორი კვირით ადრე, ISIS-ის მედია დეპარტამენტმა “Al-Furqan”-მა გამოუშვა თავისი ცნობილი „ხმლების ჟღარუნის“ მეოთხე ეპიზოდი, რომლის გამოქვეყნება ნათელი დემონსტრაცია იყო იმისა, რომ „ისლამურ სახელმწიფოს“ შეუძლია შექმნას დახვეწილი, აუდიტორიაზე ზუსტად მოქმედი პროპაგანდისტული ფილმები, იმ კონტენტის გამოყენებით, რომელსაც, როგორც იმედოვნებდნენ დასავლელი პოლიტიკოსები და დიპლომატები, უნდა ჩაეკრო საზოგადოებრივი ინტერესი ამ დაჯგუფების მიმართ.

²⁵ იქვე, 180.

²⁶ იქვე, 181.

²⁷ Weiss, Hassan, 2015, 157.

²⁸ Weiss, Hassan, 2015, 157.

“Al-Furqan”-ის შვილობილმა კომპანიამ “Al-Itasimu”-მ გამოაცხადა “Twitter”-ზე „სალილ ას-სავარიმის“ მეოთხე ნაწილის გამოქვეყნების თაობაზე 2014 წლის 17 მარტს. ვიდეო დაიდო პირველი დონის ჯიჰადისტურ ფორუმზე. „სალილ ას-სავარიმის“ ვიდეოები ძალიან პოპულარული გახდა, დამონტაჟებული იყო მაღალი ხარისხით და დემონსტრირებდა უკიდურესად უხამს ძალადობას, იდეოლოგიის ნაზავს მოქმედებაში.²⁹ მქადაგებელი, რომელიც იქნევს ხმალს, აცხადებს „ისლამური სახელმწიფოს“ შექმნას და აფრთხილებს „ქაფირებს“³⁰ და იერუსალიმის იუდეველებს, რომ ჯიჰადისტები ომით მიდიან მათზე. ამის შემდეგ ის ხევს პასპორტებს. ვხედავთ ე.წ. „მონადირეებს რაფიდიებზე“,³¹ რომლებიც გზაზე მიდიან მანქანებით და ესვრიან შიიტ ჯარისკაცებს, რომლებიც მიემართებოდნენ ერაყის არმიის ქვედანაყოფებთან შესაერთებლად. ტყვიებით დაცხრილული ავტომანქანების შიგნით სამოქალაქო ტანსაცმელში ახალგაზრდა ბიჭების დასისხლიანებული გვამებია. ვინც ინძრევა, ესვრიან. ხმა განმარტავს, რომ თუ წარსულში იყავით „ალ-ანბარის გამოღვიძების საბჭოების“ (AAC) წევრი ან სუნიტი პოლიტიკური მოღვაწე, რომელიც მხარს უჭერდა ერაყის მთავრობას, შეგიძლიათ „მოინანიოთ და შეწყვიტოთ ბრძოლა მუჯაჰიდების წინააღმდეგ“. ამ შემთხვევაში, გარანტირებული გექნებათ „მოწყალეა“ და ყველა თქვენი წარსული დანაშაული ISIS-ის წინააღმდეგ დავინყებას მიეცემა, მაგრამ მონანიება უნდა მოხდეს იქამდე, ვიდრე ISIS „თქვენამდე მოვა“. ასევე, ყველა სუნიტს, რომლებიც მსახურობს ჯარში, პოლიციაში ან დაზვერვაში, ურჩევენ, იარაღი მიმართონ მათ წინააღმდეგ, ვისკენაც საჭიროა. „თქვენ გეჭირათ იარაღი და იდექით ამ რაფიდიელებთან ერთად,

²⁹ Prucha N., Is this the Most Successful Release of a Jihadist Video Ever?, <<https://www.jihadica.com/is-this-the-most-successful-release-of-a-jihadist-video-ever/>> [10.07.2025]

³⁰ **თაქფირიზმი** (არაბ.: **تفيري**; ტრანსლიტ.: თაქფირიი) ეგვიპტური წარმოშობის რადიკალურ-ისლამისტური იდეოლოგია, რომლის საფუძველია ადამიანის დადანაშაულება ურწმუნობაში – ქუფრში (არაბ.: **كفر**) – ტერმინი, რომლითაც ისლამში აღნიშნავენ ყველაზე საშინელ ცოდვას. ადამიანს, რომელიც გახდა ურწმუნო უწოდებენ **ქაფირს** (არაბ.: **كافر** - ურწმუნო, ურჯულო, უცხო რჯულის, უცხო სარწმუნოების). აქ იგულისხმებიან ადამიანები, რომლებიც აღმსარებლობენ სხვა არამუსლიმურ რელიგიას, ამასთანავე ქრისტიანებისა და იუდეველთათვის გამოიყენება სპეციალური ტერმინი „საღმრთო წერილის ხალხი“ (არაბ.: აჰლ ალ-ქიტაბ). ზოგიერთი ექსპერტი მიიჩნევს, რომ თაქფირიზმი ეგვიპტეში რეპრესიული ავტორიტარიზმის და ეგვიპტური რეჟიმების რიგი წარუმატებლობის შედეგია, პოლიტიკური ოპოზიციის მიმართულების საქმეში, დაწყებული 1952 წლიდან. თაქფირიზმის დაბადება გამოიწვია ღვთისმეტყველ საიდ კუტბის (1906-1966 წწ.) ნაშრომების რადიკალურმა ინტერპრეტაციამ. თაქფირიზმ-ჯიჰადიზმის გამავრცელებლები არიან ისლამისტური ტერორისტული ორგანიზაციები და „დაიშის“ იდეოლოგიის ძირითადი ნაწილია.

³¹ **რაფიდი, რაფიდიები** (არაბ. მრ.: **رافضة**; **روافض**; ტრანსლიტ.: რაფიდა; არაბ. მს.: **رافضي**; ტრანსლიტ.: რაფიდი; ინგლ. მრ.: **Rejectors**, ნიშნავს „ისინი ვინც უარყოფს“) – დამამცირებელი, შეურაცხმყოფელი სიტყვა შიიტების მიმართ, რომელიც დაარქვეს მათ რადიკალმა ისლამისტებმა.

იბრძოდით თქვენი შვილების წინააღმდეგ“, ამბობს ISIS-ის ერთი მებრძოლი, რომელიც სახეს ნიღბით მალავს და მიმართავს მეჩეთში მყოფ ხალხს, „ჩვენ თქვენი შვილები ვართ, ჩვენ თქვენი ძმები ვართ. ჩვენ შეგვიძლია დავიცვათ თქვენი რელიგია და ღირსება“.

„ხმლების ჟღარუნი“ ასევე აჩვენებდა, რომ ISIS იყო ყველგან და შეუძლია ნებისმიერ მტერს მიაღწიოს. აი, მისი აგენტები, ჩაცმულნი ერაყის უსაფრთხოების ძალების ფორმაში, თავს დაესხნენ AAC-ის ქვედანაყოფის მეთაურს. ახლა ისინი „ას-საჰვას“ მონაწილეებზე მონადირეები არიან – „Sahwat Hunters“. როცა მეთაურს სახლში შეიპყრობენ, ის იძახის, რომ უნდა დარეკოს ნაწილში და გაარკვიოს, ვინ არიან ეს ადამიანები – იგი შიშობს, რომ სინამდვილეში ისინი „დაიშის“ ბოვეიკები არიან. განვმარტავთ, რომ „Sahwat“, იგივე AAC, ან „Sons of Iraq“, იყო ამერიკელების დახმარებით ჩამოყალიბებული გასამხედროებული სუნიტური ტომებისგან შემდგარი დაჯგუფება, რომელიც შედგებოდა ერაყის ალ-ანბარის პროვინციის მაცხოვრებლებისგან და შეიქმნა „ალ-კაიდას“ წინააღმდეგ საბრძოლველად.³² რასაკვირველია, ეს ფილმი შორს არის ცნობილი კინორეჟისორების ნამუშევრებისგან, მაგრამ ზედმეტად ადეკვატურად გადასცემს თავის გზავნილს „სამიზნე აუდიტორიას“. ISIS-მა განაცხადა, რომ მისი შეჩერება შეუძლებელია და ბევრმა ეს დაიჯერა.³³

„ხმლების ჟღარუნი“ რამდენჯერმე დაიდო „YouTube“-სა (ყველა ჯერზე ამოიღეს) და ფაილების გაცვლით საიტებზე (archive.org და justpaste.it), ტერორისტები და „დაიშის“ ფანატები კი გულმოდგინედ ავრცელებდნენ მას „Twitter“-სა და „Facebook“-ზე. ფილმი ქვეყნდებოდა სხვადასხვა ზომასა და ფორმატში. ამან დაჯგუფებას არა მარტო მაყურებლის აუდიტორიის მაქსიმალურად გაფართოების, არამედ მონინააღმდეგეთა და კრიტიკოსების ხმების ჩახშობის საშუალება მისცა.

„YouTube“-ზე გამოქვეყნებიდან პირველ 24 საათში „ხმლების ჟღარუნი“ ნახეს 56 998-ჯერ, ხოლო საშუალო მომხმარებელმა ერთსაათიან ფილმს 17 წუთზე მეტ ხანს უყურა. ეს ნიშნავს, რომ მთლიანობაში პლატფორმის მომხმარებლებმა მარტო ამ ვიდეოს ყურებაში 686 დღე დახარჯეს. ასე, ერთი გიგაბაიტის ზომის მაღალი გარჩევადობის ფორმატს მოაქვს სიკვდილი და ქაოსი სახლისა და პორტატულ კინოთეატრებში მთელს მსოფლიოში. „YouTube“-ზე ვიდეო მოინახულეს 124 704-ჯერ, 4,204 მოწონებით და 491 არმოწონებით.³⁴

³² Al-Rashed A., Difference between Iraq's Sahwat and Popular Mobilization Militias, <<https://english.alarabiya.net/views/news/middle-east/2017/01/08/The-difference-between-Iraq-s-Sahwat-and-Popular-Mobilization>> [10.07.2025]

³³ Weiss, Hassan, 2015, 158.

³⁴ Prucha N., Is this the Most Successful Release of a Jihadist Video Ever?, <<https://www.jihadica.com/is-this-the-most-successful-release-of-a-jihadist-video-ever/>> [10.07.2025]

„ყველამ უნდა იცოდეს, რომ ჩვენ ის არ ვართ, რასაც ფიქრობენ“, განაცხადა „დაიშის“ მედია აქტივისტმა: „ჩვენ გვყავს ინჟინრები, ექიმები, ჩვენ მშვენიერი მედია აქტივისტები გვყავს. ჩვენ არ ვართ „თანზიმი“ [ორგანიზაცია], ჩვენ სახელმწიფო ვართ“. მიუხედავად ასეთი თავდაჯერებულობისა, ISIS-ის პროპაგანდას ისეთივე სენი სჭირს, რაც მესიანური იდეებს: იგი აყალიბებს ცრუ მოლოდინებს, რაც გარდაუვლად იწვევს ილუზიების მსხვრევას.

აღსანიშნავია, რომ ISIS-ის მიერ გამოყენებული ერთ-ერთი ყველაზე ნაკლებად შესწავლილი სოციალური მედია იყო „Zello“ – კოდირებული აპლიკაცია სმარტფონებისა და კომპიუტერებისთვის, რომელიც მომხმარებლებს საშუალებას აძლევს შექმნას აუდიო შეტყობინებების არხები.³⁵ „Zello“, რომელიც ხშირად გამოიყენებოდა ახლო აღმოსავლეთში დემოკრატიის მომხრე იმ აქტივისტების მიერ, ვინც ემალებოდა ავტორიტარული მთავრობების მახვილ თვალს, აითვისა ISIS-მა და მომხმარებელ „Ansar al-Dawla al-Islamiya“-ს წყალობით, რომელიც თანაუგრძნობდა მათ, დაიწყო ნაბიჯ-ნაბიჯ სახელმძღვანელოს წარდგენა ალ-ბაღდადის „ბაიათის“ შესასრულებლად.³⁶ არსებითად, ეს აპლიკაცია აქცევს მობილურ ტელეფონს პორტატულ რადიოდ, რომლის მეშვეობითაც ყველას, ვინც დაინტერესებულია ISIS-ით შეუძლია მოისმინოს მისი „სასულიერო პირების“ ქადაგებები. მომხმარებლისთვის წარმოუდგენლად მოხერხებულმა „Zello“-მ პოპულარობა მოიპოვა ISIS-ის ახალგაზრდულ აუდიტორიაში. სირიელი ჟურნალისტის, აჰმად აჰმადის სიტყვებით, მისი სოფლიდან ორი ახალგაზრდა შეუერთდა ISIS-ს მას შემდეგ, რაც მოისმინა ქადაგებები „Zello“-ს მეშვეობით.

ამის შემდეგ, როგორც წერდა ცნობილი ბრიტანელი ექსპერტი ჩარლი ვინტერი, წლების განმავლობაში „დაიშმა“ ინტერნეტში თავისი ყოფნის ტრანსფორმაცია მოხდინა, რადგან სოციალური ქსელების თუ სხვა მედია საშუალებების პლატფორმების ალგორითმებმა აღკვეთეს ეს ძალისხმევა.³⁷

„Twitter“ გახდა მტრული ტერიტორია არა მხოლოდ გამავრცელებლებისთვის, არამედ მათი აუდიტორიისთვისაც. მსგავსი ვითარება შეიქმნა „Facebook“-სა და „YouTube“-ზეც. ამ არასტუმარმოყვარეობის მზარდ კონტექსტში, წინა პლანზე გამოვიდა პავლე დუროვის მიერ შექმნილი პლატფორმა „Telegram“-ი. დუროვი, რომელიც ინტერნეტის თავისუფლებას უჭერდა მხარს, ამბობდა, რომ „Telegram“-ს ჰქონდა კონფიდენციალურობის მაღალი ხარისხი. შესაბამისად, მე-

³⁵ Weiss, Hassan, 2015, 159.

³⁶ ბაია/ბაიათ (რომანიზ.: Bai'at/ Bay'ah) – ტერმინი, რომელიც ნიშნავს შეთანხმებას, ფიცის დადებას, შეფიცვას.

³⁷ Winter, 2019, 7.

დიის შეფასებით, ასეთმა პოლიტიკამ მოიზიდა პლატფორმაზე ტერორისტები, ექსტრემისტები, თაღლითები, იარაღით მოვაჭრეები და ა. შ.³⁸

ის რჩებოდა ISIS-ის უმნიშვნელოვანეს საკომუნიკაციო პლატფორმად. ამასთან ერთად, ორ მედიასაშუალებას ნაუყენეს ბრალი ISIS-თან თანამშრომლობის გამო. ერთ-ერთი იყო “Nashir News Agency”, ხოლო მეორე – “Amaq News Agency”, „დაიშის“ ახალი ამბების ნყარო “Telegram“-ში.³⁹

IV. ჟამთა აღსასრული და მაჰდის მოსვლა

უმეტეს საჯარო გამოსვლაში ISIS ამართლებდა თავის არსებობას და ქმედებებს ისლამურ ესქატოლოგიაზე დაყრდნობით. განსაკუთრებით ხშირი იყო ცნობები ჰადისებზე, რომელიც მოგვითხრობს მუსლიმთა ჯარსა და „ურნმუნებს“ შორის ბოლო ბრძოლაზე დაბიკში, ან ამაკის ველზე,⁴⁰ რაც ISIS-ის იდეოლოგიის საფუძველი გახდა და მისი მთავარი პროპაგანდისტული ჟურნალი გადამწყვეტი ბრძოლის ადგილის სახელს ატარებდა. დაბიკთან ერთად ამაკი, ისლამური ესქატოლოგიის მიხედვით, მუსლიმური აპოკალიფსისის/არმაგედონის მოვლენის, ანუ „მალჰამის“ (არაბ.: **الملاحمة**; ინგლ.: **Al-Malhama**)⁴¹ ადგილებად მიიჩნევა. ამიტომ „დაბიკი“ „ისლამური სახელმწიფოს“ პროპაგანდისტული ჟურნალის დასახელებად შეირჩა, ისევე როგორც „ამაკი“ ეწოდა „დაიშის“ კიდევ ერთ საინფორმაციო სააგენტოს – “Amaq News Agency”.

ვიდეოში ეს ჰადისი მოჰყავს აზ-ზარკავის, ხოლო ეკრანზე ISIS-ის მებრძოლი ნელი ტემპით მარშით მიდის და ხელში შავი ალაში უჭირავს: „ნაპერნკლიდან, რომელიც აქ გაღვივდა, ერასში აინთება ცეცხლი, ის უფრო და უფრო გაღვივდება, ალაჰის ნებით, სანამ არ დანვავს ჯვაროსანთა ჯარებს დაბიკში“. და როდესაც 2014 წლის აგვისტოში გამოცხადდა, რომ საერთაშორისო კოალიცია შეებრძო-

³⁸ Mozur P., How Telegram’s Founder Went From Russia’s Mark Zuckerberg to Wanted Man, <<https://www.nytimes.com/2024/08/26/technology/pavel-durov-telegram-founder.html>> [10.07.2025]

³⁹ Winter, 2019, 7.

⁴⁰ **ამაკის ველი** (აღ-ამაკ; არაბ.: **الأعناق**; ინგლ.: Amuk, Amuq, ან Amaq Valley) – მდებარეობს ჰათაის პროვინციაში, ქ. ანტაქიასთან (იგივე ძველი ანტიოქია; ლათ.: Antiochia) თურქეთის სამხრეთ ნაწილში.

⁴¹ აქედან მომდინარეობს ყველაზე სასტიკი ბრძოლა კაცობრიობის ისტორიაში – „აღ-მალჰამათ აღ-ქუბრა“ (არაბ.: **الملاحمة الكبرى**; ინგლ.: **Al-Malḥamat Al-Kubra**), რომელიც უნდა მოხდეს ბოლო ჟამს. ეს ბრძოლა შეესაბამება არმაგედონის ბრძოლას ქრისტიანულ ესქატოლოგიაში და ხდება ცოტა ხნით ადრე „დაჯალის“ (არაბ.: **المسيح الدجال**; ინგლ.: **Al-Masih ad-Dajjal**) გამოჩენამდე. დაჯალი არის ცრუ მესია, ბოროტი ფიგურა ისლამში, რომელიც ანტიქრისტეს მსგავსია ქრისტიანობაში.

ლებოდა ISIS-ს სირიაში, აღნიშნული წარმოაჩინეს ისე, თითქოს წინასწარმეტყველება ესესაა ახდება, მით უმეტეს, რომ ამას მოჰყვა სახალიფოს გამოცხადება.

ცნობილი ჰადისის მიხედვით, როდესაც მოციქულ მუჰამადის შემდეგ სახალიფო დაარსდებოდა, ამას მოჰყვებოდა ძალადობისა და ტირანიის მეუფება. ბოლოს კი, კიდევ ერთი სახალიფო გამოჩნდებოდა – ისეთი, როგორც იყო ნაწინასწარმეტყველები. როგორც ისლამისტური, ისე ჯიჰადისტური ორგანიზაციები ამ ამბავს ხშირად იყენებდნენ იმის ასახსნელად, რომ სახალიფო ჩაანაცვლებს ტირანულ რეჟიმებს არაბულ სამყაროში. სინამდვილეში კი, „დაიში“ ახდენდა ამ ჰადისის შინაარსის ყალბ ინტერპრეტაციას.⁴²

როგორც წერდა ჯაილს ფრეიზერი, აპოკალიფსური წარმოსახვა გავლენას ახდენს რელიგიურ აზროვნებაზე, მაგრამ არც საერო პოლიტიკაა ამისგან დაზღვეული. დაბიკი (არაბ.: **دبقي**; ინგლ.: **Dabiq**) პატარა, საკმაოდ შეუხედავი ქალაქია ჩრდილოეთ სირიაში, თურქეთის საზღვართან ახლოს. ფაქტობრივად, ეს დიდი სოფელია, დასახლებული რამდენიმე ათასი ადამიანით, რომელიც ნაკლებად ატარებს რაიმე სტრატეგიულ ინტერესს.⁴³

უშუალოდ თვითონ ჰადისი შეიძლება ვიხილოთ ავტორიტეტული „საჰიჰ მუსლიმის“⁴⁴ ჰადისთა კრებულში. ბრძოლის დეტალები და დაბიკის ადგილმდებარე-

⁴² Weiss, Hassan, 2015, 161.

⁴³ Fraser G., To Islamic State, Dabiq Is Important – but It's not the End of the World, <<https://www.theguardian.com/commentisfree/belief/2014/oct/10/islamic-state-dabiq-important-not-end-of-the-world>> [10.07.2025]

⁴⁴ **საჰიჰ მუსლიმი** (არაბ.: **صحيح مسلم**; ინგლ.: **Sahih Muslim**) – წარმოადგენს IX-ე საუკუნის ჰადისების კრებულს და სუნას ნიგნს, რომელიც შეადგინა სპარსელმა მეცნიერმა და ღვთისმეტყველმა, სამართალმცოდნემ, **მუსლიმ იბნ ალ-ჰაჯჯაჯ ან-ნაისაბურიმ** (ინგლ.: **Muslim ibn al-Hajjaj an-Naysaburi**), ცნობილმა როგორც **იმამ მუსლიმი** (არაბ.: **إمام مسلم**; ინგლ.: **Imam Muslim**; ან **Muslim Nayshapuri**; 815/821 – 875 წწ.). იმამ მუსლიმმა სრულად მიუძღვნა თავი ჰადისების შეგროვებას, მოგზაურობდა სხვადასხვა ქვეყნებში, როგორცაა სირია, ერაყი, ეგვიპტე, შიჯაზი. იგი იყო ცნობილი მუსლიმი ღვთისმეტყველების – იმამ ალ-ბუხარის, აჰმად იბნ ჰანბალის და სხვ. მოწაფე. ასევე თვითონაც შემდგომ აღზარდა სხვადასხვა გამორჩენილი ღვთისმეტყველი. მუსლიმმა მრავალი წიგნი და ტრაქტატი დაწერა, მაგრამ ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო „საჰიჰ მუსლიმი“. მეცნიერმა მთლიანობაში მრავალი ათასი ჰადისი მოაგროვა და მათი შესწავლის შედეგ შეინახა 4000, რომელთა ნამდვილობა იქნა დადასტურებული. „საჰიჰ მუსლიმი“ არის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი და ფასდაუდებელი კრებული სუნიტური ისლამის შესახებ.

„საჰიჰ მუსლიმთან“ ერთად სუნიტებისთვის მნიშვნელოვანია „საჰის ალ-ბუხარის“ ჰადისების კრებული (არაბ.: **صحيح البخاري**; ინგლ.: **Sahih al-Bukhari**) რომელიც შეადგინა იმამ მუსლიმის პედაგოგმა, გამორჩენილმა მეცნიერმა-ღვთისმეტყველმა, ჰადისების სპეციალისტმა, სამართალმცოდნემ **მუჰამად იბნ ისმაილ ალ-ბუხარიმ** (ინგლ.: **Muhammad ibn Isma'il al-Bukhari**; 810-870 წწ.), იგივე **იმამ ალ-ბუხარიმ** (არაბ.: **إمام البخاري**; ინგლ.: **Imam al-Bukhari**). „საჰიჰ მუსლიმი“ შეიცავს 7500 ჰადისს (გამეორებებით) 57 წიგნში. მუსლიმთათვის ორივე ნაშრომი შედის ექვს ძირითად სუნიტურ ჰადისთა კრებულში „ალ-ქუთუბ ას-სითათ“-ში (არაბ.: **الكتب الستة**; ინგლ.: **Kutub al-Sittah**), იგივე **al-Sihah al-Sittah**, ანუ „სარ-

ობა კი განიხილება სხვადასხვა ჰადისში, მაგრამ შესაძლოა ყოველთვის არ იყოს ერთი მნიშვნელობის მქონე და მათი ინტერპრეტაცია მოხდეს სხვადასხვანაირად. ზოგიერთი მეცნიერი და ღვთისმეტყველი მიიჩნევს, რომ „მალაჰიმი“ უფრო მეტაფორაა და არა პირდაპირი გაგებით ბრძოლა და ნიშნავს უფრო სიკეთის ბოროტების წინააღმდეგ ბრძოლას.

მაგალითად, ერთ-ერთი ტრადიციის ნაწილში ნათქვამია, რომ იესო, ყვითელ სამოსში გამოწყობილი, დაბრუნდება დამასკოდან აღმოსავლეთით და გააერთიანებს ძალებს ისლამურ მესია მაჰდისთან ერთად, ცრუ მესია – დაჯალის⁴⁵ წინააღმდეგ ბრძოლაში. მაჰდის სიკვდილის შემდეგ დედამიწას მართავს მუსლიმი იესო.⁴⁶

აი, რა წერია „საჰიჰ მუსლიმის“ N2897 ჰადისში, რომელიც წარმოდგენილია 54-ე ნიგნში: „ფითნას⁴⁷ (განსაცდელის) და განკითხვის საათის ნიშნები“, თავი 9: „კონსტანტინოპოლის აღებაზე, დაჯალის გამოსვლაზე და მარიამის შვილის ისას (ანუ იესო ქრისტე, ავტ.) გამოცხადებაზე“:

„... უეჭველია, დადგება ლოცვის დრო და მაშინ ისა (მშვიდობა მას), მარიამის ძე, ჩამოვა და უხელმძღვანელებს მათ ლოცვაში. როცა მას შეხედავს ალაჰის მტერი (დაჯალი) ის (გაქრება), როგორც მარილი დნება წყალში ... ალაჰი მოკლავს მას (დაჯალს) იესოს ხელით, რომლის შემდეგ აჩვენებს მუსლიმებს დაჯალის სისხლს თავის შუბზე (იესოს შუბზე)“.⁴⁸

მაგრამ ეს ჰადისი ნაკლებად მომგებია ისლამისთვის, თუმცა როგორც მიაჩნდა ბევრ მიმომხილველს, მისი ლიდერი, აბუ ბაქრ ალ-ბალდადი ცდილობდა წარმოეჩინა საკუთარი თავი, რომ ის არის მესია მაჰდი.⁴⁹

როგორც ნორმან კონმა აღნიშნა თავის ნიგნში – „ათასწლეულის დევნაში“ – აბოკალიფსური ფანტაზიები ხანგრძლივ გავლენას ახდენდა XX საუკუნის განმავლობაში და კომუნიზმიც და ნაციზმიც ემხრობოდნენ კოლექტიური გადარჩენის

წმუნო ექვსეულში“ (ინგლ.: Authentic Six) რომლებიც მოიძიეს ისლამის ღვთისმეტყველებმა, წინასწარმეტყველ მუჰამადის გარდაცვალებიდან 200 წლის შემდეგ.

⁴⁵ დაჯალ (არაბ.: ტრანსლიტ.: ალ-მასიჰ ად-დაჯალ; ინგლ.: Al-Masih ad-Dajjal) – ცრუ მესია, ბოროტი ფიგურა ისლამში, რომელიც ანტიქრისტეს მსგავსია ქრისტიანობაში.

⁴⁶ Fraser G., To Islamic State, Dabiq Is Important – but It’s not the End of the World, <<https://www.theguardian.com/commentisfree/belief/2014/oct/10/islamic-state-dabiq-important-not-end-of-the-world>> [10.07.2025]

⁴⁷ ფითნა (არაბ.: فتنة – ცდუნება, განსაცდელი, ასევე უთანხმოება, შფოთი) – ის რაც ჭეშმარიტიდან, ჭეშმარიტი გზიდან მოგაცდენს.

⁴⁸ Sahih Muslim 2897. (9) Chapter: The Conquest Of Constantinople, The Emergence Of The Dajjal And The Descent Of ‘Eisa bin Mariam. 54 The Book of Tribulations and Portents of the Last Hour, <<https://sunnah.com/muslim:2897>> [10.07.2025]

⁴⁹ Fraser G., To Islamic State, Dabiq Is Important – but It’s not the End of the World, <<https://www.theguardian.com/commentisfree/belief/2014/oct/10/islamic-state-dabiq-important-not-end-of-the-world>> [10.07.2025]

იდეას სიკეთისა და ბოროტების ფინალურ ბრძოლაში. შესაძლოა, ღმერთი მათ იდეოლოგიებში არ იყო, მაგრამ აზროვნების მოდელი სტრუქტურულად იგივეა.⁵⁰

ISIS-ის მიერ გამოყენებული ლეგენდები მნიშვნელოვანი არგუმენტია ჯიჰადისტი მიმდევრებისთვის. ის, რომ მან უკვე გამოაცხადა სახალიფოს შექმნა, ნიშნავდა, რომ ყველაზე რთული სამუშაო გაკეთდა. ახლა მუსლიმებს შეეძლოთ გაერთიანება და ბრძოლა გაფართოებისთვის, ერაყში ან სირიაში გამგზავრების გარეშეც კი. მაგრამ სახალიფო სწორედ ამ მიწაზე შეიქმნა. ერაყი და სირია იყო პირველი მუსლიმური იმპერიების აკვანი. სწორედ აქ უნდა დადგეს ჟამთა აღსასრული.⁵¹

მთელ ამ სიმბოლიკას „დაიში“ იყენებდა იარაღად მისი იდეოლოგიის პოპულარიზაციისთვის, საკუთარი ლეგიტიმურობის დასამტკიცებლად და რეალობიდან ყურადღების გადასატანად.⁵² ბევრი რამ, რასაც დაჯგუფება აკეთებდა, მათ შორის, სალოცავების აფეთქება და არატრადიციული სექსუალური ორიენტაციის მქონე პირების სახურავებიდან გადაგდება, ემსახურებოდა მათი გაგებით წინასწარმეტყველებების ასრულებას.

ISIS-ის ერთ-ერთმა მეთაურმა, ჰუსამ ნაჯი ალამიმ, რომელიც ერაყის უსაფრთხოების ძალებმა 2014 წელს დაატყვევეს, გამოსცა დადგენილება, რომელიც ითვალისწინებდა მოსულში სინმინდების განადგურებას, რადგან ამისკენ სავარაუდოდ მოუწოდებდა მეექვსე ჰადისი. ნებისმიერი ქმედებისთვის, იქნება ეს წინასწარმეტყველებების მიზანმიმართული დამახინჯება თუ სისასტიკე, ISIS-ს ჰქონდა „მზა დასაბუთება“. დაჯგუფების მიერ ასახული მსოფლიოს მოახლოებული დასასრულის პირქუში სურათით მიმზიდველობა არ შეიძლება სათანადოდ არ შეფასდეს.

2015 წლის 7 იანვარს პარიზში “Charlie Hebdo”-ის ჟურნალისტებზე ტერაქტის შემდეგ, როდესაც მსოფლიო გამოდიოდა შოკიდან, ISIS-მა ან მისმა მხარდამჭერმა გატეხეს “CENTCOM”-ის “Twitter”-ისა და “YouTube”-ის ანგარიშები და გაავრცელეს სამხედრო დოკუმენტები და ჯიჰადისტური მუქარები, მათ შორის, ასეთი: „ამერიკელო ჯარისკაცებო, მოვდივართ, უკან მოიხედეთ“. და მიუხედავად იმისა, რომ თეთრმა სახლმა მას უბრალოდ კიბერვანდალიზმის გამოვლინება უწოდა, „კიბერსახალიფოს“ ჰაკერების მიერ გამოქვეყნებული ერთ-ერთი დოკუმენტი შეიცავდა აშშ-ის არმიის გენერლების სახელებს, პენსიაზე გასვლის თარიღებს და ელექტრონული ფოსტის მისამართებს. სკოტ ატრანი ერთ-ერთია იმ მრავალ ანალიტიკოსთა შორის, რომელიც მიიჩნევს, რომ აშშ-ის მთავრობამ ადეკვატურად არ უპასუხა ISIS-ის მიმართებს იმათი მისამართით, ვინც ყველაზე მგრძობიარეა პროპაგანდის მიმართ.⁵³

⁵⁰ იქვე.

⁵¹ Weiss, Hassan, 2015, 161.

⁵² იქვე, 162

⁵³ იქვე, 163.

V. „სხვების“ მიმართ სიძულვილი

ISIS-ის პროპაგანდისა და იდეოლოგიური დამუშავების პროგრამები გათვლილია იმაზე, რომ დაარწმუნონ მათი მკითხველები და მიმდევრები, სძულდეთ არამუსლიმები და „განდგომილები“ იმ მცდარი ვარაუდის გამო, თითქოს და ისინი „ისლამის მტრები“ არიან. ისეთი სტატიები, როგორცაა, „ქაფირების სისხლი დასაშვებია თქვენთვის, ასე რომ, დაღვარე ის“ (“The Kafir’s blood is halal for you, so shed it”), გამოქვეყნებული „დაიშის“ ჟურნალ “Rumiya”-ის პირველ ნომერში, ნათლად ასახავს ამ გზავნილს.

ISIS სიძულვილს ძალადობაში აქცევს თავისი მიმდევრების ემოციების აღძვრით და მათი დარწმუნებით, რომ დასაშვებია მტრების სისხლისღვრა. მრავალი სხვა მსგავსი შეტყობინებით, „დაიში“ თავის ფანატიკურ მიმდევრებს გონებაში უბეჭდავდა, რომ მათ უნდა მოკლან არამუსლიმები, სადაც არ უნდა შეხვდნენ. საკვანძო სიტყვები, როგორცაა, „მუსლიმები“, „ებრაელები“, „თქვენი მტერი“ და „სახალიფო“ ხშირად მოიხსენიებოდა ჟურნალებში “Dabiq” და “Rumiya”, ისევე, როგორც ISIS-ის ლიდერების ქადაგებებში. ისინი შეგნებულად აჩვენებდნენ მუსლიმებსა და არამუსლიმებს შორის განსხვავებებს და პარადიგმა „ჩვენ მათ წინააღმდეგ“ გაძლიერების მიზნით.⁵⁴

კარგადაა ცნობილი, რომ ისლამის თანახმად, არ არსებობს ერთი ერის ან ტომის თანდაყოლილი უპირატესობა სხვაზე, რადგან ისინი ყველა კაცობრიობის ერთსა და იმავე ოჯახს მიეკუთვნებიან. ყურანი ასწავლის მუსლიმებს, მიიღონ განსხვავებები და, როცა რაიმეს შეეჯახებიან, რაც ეწინააღმდეგება მათ შეხედულებებს, იმოქმედონ ღირსეულად, სიმშვიდით, მოთმინებით (ჰაუნან) და მშვიდობით (სალამ).⁵⁵ ყურანი უპირობოდ გმობს ყოველგვარ რასობრივ, ეროვნულ-ტომობრივ ცრურწმენას – ასაბიას.⁵⁶ ისლამს სძაგს რასიზმის, ეთნიკური, ტომობრივი, უკიდურესი ნაციონალიზმის ნებისმიერი გამოვლინება. მის თანახ-

⁵⁴ Halimi, Sudiman, 2021, 116.

⁵⁵ იქვე, 117.

⁵⁶ **ასაბია** (არაბ.: **عصبية**; ინგლ.: **Asabiya, Asabiyya** ან **Asabiyah**) თავდაპირველად ნიშნავს „სისხლით ნათესაობის სულს“ ოჯახში ან ტომში (ასაბა – არის მამრობითი ნათესაობა მამრობითი საგვარეულო ხაზით). ტერმინი „ასაბია“ ასევე გულისხმობს სოციალური სოლიდარობის კონცეფციას, კოლექტიურ ცნობიერებას და საერთო მიზნის განცდას, რომელიც თავდაპირველად გამოიყენებოდა ტრაიბალიზმის, კლანური ურთიერთობებისა და უკიდურესი ნაციონალიზმის სხვადასხვა ფორმების გამოვლინების კონტექსტში. ასაბია ნიშნავს ადამიანის მიერ ჯგუფის მხარდაჭერას, რომელსაც იგი მიეკუთვნება ნებისმიერი ნიშნით (სისხლის ნათესაობით, აღმსარებლობის ნიშნით) ნებისმიერ სიტუაციაში – არის თუ არა ეს ჯგუფი მართალი, ისინი იჩაგრებიან სხვების მიერ ან ჩაგრავენ სხვა ადამიანებს. ისლამის თვალსაზრისით, „ასაბია“ საშიშია მუსლიმისთვის, რადგან ინვესს არაფრით გამართლებული სტატუსით უპირატესობის ძლიერ განცდას.

მად, ადამიანებს შორის განსხვავებები ენაში, რელიგიაში, კანისა და თმის ფერში, თვალის ფორმაში, საკვების არჩევანში, მეტყველების აქცენტებში და გამოთქმაში შექმნა ალაჰმა, რათა უფრო საინტერესო „გემო“ მიეცა ჩვენი ხანმოკლე ცხოვრებისათვის დედამიწაზე.

რომ დაუბრუნდეთ ჩარლი ვინტერს, მის სტატიაში ნაჩვენებია, თუ როგორ შეიცვალა „დაიშის“ ბრენდინგის პრიორიტეტები 2015-დან 2019 წლამდე, როცა მისი პროტო-სახელმწიფო განადგურდა. მონაცემთა პირველი ბაზა, რომელიც შეგროვდა მაშინ, როდესაც „დაიში“ იყო აღზევების პიკზე, შეიცავდა 892 ელემენტს. შედარებისთვის, მონაცემთა მეორე ნაკრები შეიცავს მხოლოდ 127 ელემენტს. 2015 წლის ზაფხულში დაჯგუფება დღეში საშუალოდ 30 პროპაგანდისტულ მასალას აქვეყნებდა, 2019 წლის ზაფხულში კი – მხოლოდ ოთხს, კლება მინიმუმ 86%-ია. ასევე მნიშვნელოვანი განსხვავებებია მონაცემთა ნაკრების სტრუქტურულ შემადგენლობაში.

მას შემდეგ, რაც მისი „სახელმწიფო“ ამბიციები დაიმსხვრა, „დაიშის“ კომუნიკაციური პრიორიტეტები შეიცვალა და აზრი აღარ ჰქონდა ამბოხების გასაჯაროებას ისე ფართოდ, როგორც ადრე. მართლაც, 2019 წლისთვის ომის ყველა ასპექტის დემონსტრირების სარგებლიანობა გახდა მარგინალური და ზოგჯერ საზიანოც კი. ვინაიდან ჯგუფის ოპერაციები სულ უფრო ფარული ხდებოდა, მის სტრატეგოსებს სჭირდებოდათ უსაფრთხოების დაყენება უფრო მალა, ვიდრე კომუნიკაციის ეფექტი. მათ თანდათან შეამცირეს ყოველდღიური გაშუქება, შემცირდა განსაკუთრებით ფოტორეპორტაჟები და ვიდეო კლიპები, რომლებიც ახლა უსაფრთხოების რისკისა იყო, მაშინაც კი, როდესაც რედაქტირებული იყო ისე, სადაც დეტალებს დიდი ყურადღება ექცეოდა.⁵⁷

VI. „დაიშის“ უტოპიისა და სიმტკიცის ნარატივების ანალიზი

აჰმად ჰასანი და ნურ აზმანი მიიჩნევენ, რომ ონლაინმედიის, ონლაინპლატფორმებისა და სოციალური მედიის ეფექტური გამოყენების გზით, ISIS-ის ვიზუალური პროპაგანდა თამაშობდა მთავარ როლს მის რადიკალიზაციასა და რეკრუტირების ძალისხმევაში, თავისი ექსტრემისტული ნარატივების ასახვის, შევსებისა და გაძლიერებისთვის. მაყურებლები ყურადღებას ამახვილებენ ვიზუალურ ინფორმაციაზე, რადგან ისინი აღიქვამენ სურათებს ავტენტურ ჩანაწერებად, რაც მათ საშუალებას აძლევს, „მონმენი გახდნენ“ მოვლენების ფიზიკურად

⁵⁷ Winter, 2019, 9.

დასწრების გარეშე. ვერბალური ინფორმაცია მაყურებლისგან მოითხოვს უფრო თანმიმდევრულ მიდგომას მისი მნიშვნელობის დამუშავებასა და ათვისებაში.⁵⁸

„დაიშის“ ნარატივებში, ალზევების პერიოდიდან დღემდე, ძირითადად გვხვდება ორი ყოვლისმომცველი მთავარი თემა: უტოპია და გამძლეობა/სიმტკიცე. უტოპია, სავარაუდოდ, ყველაზე ფართო და ყველაზე მნიშვნელოვანი ნარატივია, რომელსაც იყენებდა „დაიში“ მისი ე.წ. სახალიფოს შემდეგ. 2014-2016 წლებში ინტერნეტში ყოველდღიურად იტვირთებოდა კონტენტის უწყვეტი ნაკადი, რომელიც ასახავდა ცხოვრების მშვიდობიან ასპექტებს, ბავშვების თამაშს პარკებში; მებრძოლვებს, რომლებიც ისვენებენ და ბანაობენ; გაკვეთილებს სკოლებში; სამოქალაქო სამსახურების მუშაობას, რაც საჭირო იყო სახალიფოს, როგორც ქმედითუნარიანი სახელმწიფოს, ლეგიტიმაციის ჩვენებისთვის.

გამძლეობის თემა კი ISIS-ის პროპაგანდაში განსაკუთრებით ამოტივტივდა სირიაში „დაიშის“ ბოლო ფიზიკური დასაყრდენის, ბალუზის დაცემის შემდეგ. ეს თემა არსებობდა მის ნარატივში დევიზით – „ისლამური სახელმწიფოს შენარჩუნება/დარჩენა და გაფართოება“ (არაბ.: دولة الإسلام باقية وتتمدد; ტრანსლიტ.: დავლათ ალ-ისლამ ბაკია ვა თათამადდა; ინგლ.: The IS remains and expands).⁵⁹ არსებობდა ნარატივი – ომი დაუძლურებამდე და ბოლოს Covid-19, როგორც ღვთაებრივი შურისძიება. შესაბამისად, „ისლამური სახელმწიფოს“ პროპაგანდაში, მისი დაცემის შემდეგ, უტოპიური ამსახველი ნარატივები შეიცვალა სიმტკიცის შესახებ ისტორიებით. დაარსების დღიდან ISIS-მა უკვდავყო მრავალი ნარატივი, რომელიც ხელს უწყობდა ჯგუფის იდეოლოგიის პროექტირებას და მისი იმიჯის გაზრდას მხარდამჭერებს შორის.⁶⁰

1. უტოპიის ნარატივი

ISIS-ის უტოპიური ნარატივის მაგალითად შეგვიძლია მოვიტანოთ არ-რაკაში ISIS-ის 2015 წლის 6 მარტის ვიდეო – „განათლება სახალიფოს ქვეშ“. ვიდეო გვიჩვენებს დაჯგუფების მხრიდან დაპყრობილ ტერიტორიებზე განათლების სისტემის რესტრუქტურირების მცდელობას და ასახავს მის კონტროლის ქვეშ მოქმედ სკოლებში ატმოსფეროსა და გარემოს. სურათი გვიჩვენებს ოთხ გოგონას, რომელთაგან ერთი, როგორც მთავარი გმირი, ატარებს ISIS-ის წარწერებიან შავ სამკლავურს, დანარჩენები კი ვიდეოს უკანა ფონზე არიან. ვარდისფერში ჩაცმული გოგონა

⁵⁸ Hassan, Azman, 2020, 12.

⁵⁹ Zelin A.Y., Colonial Caliphate: The Ambitions of the 'Islamic State', <<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/colonial-caliphate-ambitions-islamic-state>> [10.07.2025]

⁶⁰ Hassan, Azman, 2020, 13.

ყურანს კითხულობს და ყურადღების ცენტრში ხვდება, და ხაზი ესმება ISIS-ის ისლამურ განათლების სისტემას ბავშვებისთვის. ანუ ბავშვები ქმნიან გარემოს, რომელიც ასახავს მკაცრ ისლამურ განათლებას, შთაგონებულს „დაიშის“ მიერ.

სხვა პროპაგანდისტული ფოტოები ასახავდნენ ISIS-ის მმართველობის შესაძლებლობებს, რაც კიდევ უფრო აძლიერებდა მის უტოპიურ იმიჯს. მორიგი კადრი არ-რაკაში ISIS-ის ვიდეოდან (2015 წლის 23 ოქტომბერი), სახელწოდებით – „უსაფრთხოებისა და დაცვის ოფისი“, აღწერდა ე.წ. სამოქალაქო თავდაცვის ოფისის მუშაობას ქალაქში. სურათზე ჩანან მებანძრეები, რომლებიც პასუხობენ ზარს და მზად არიან შემთხვევის ადგილზე გასასვლელად. ორი სახანძრო მანქანის გამოჩენა მიზნად ისახავდა იმის ილუსტრირებას, რომ „დაიშს“ საჭირო მუნიციპალური ტექნიკა და აღჭურვილობა აქვს საგანგებო შემთხვევების დროს. მომდევნო კადრი, რომელიც ასევე ამოღებულია იმავე ვიდეოდან, მოწმობდა მებანძრეების მუშაობას.

კიდევ ერთი სურათი ნაინავადან (2016 წლის 12 თებერვალი) აჩვენებდა მუშათა ჯგუფს, რომლებიც არემონტებენ გზას, ქვევით კი არაბულად აწერია – „ქალაქ მოსულში ას-სალამის რაიონის მთავარი გზის რემონტი“.⁶¹

ყოველივე ზემოხსენებული იმ პროპაგანდის ნაწილია, რომელიც აჩვენებდა, თუ როგორც არ იშურებდა ISIS ძალისხმევას საზოგადოებრივი მომსახურების სფეროში. ეს ფოტოები იმ მრავალი რეპორტაჟიდანაა, რომლებსაც ტერორისტები იყენებდნენ მიმდევრების წინაშე მომგებიანი სახით წარმოსაჩენად და მათი ნარატივების გასამყარებლად. დაჯგუფების დაარსებიდან მოყოლებული ასეთი სურათები თითქმის ყოველდღიურად შუქდებოდა, მაგრამ 2016 წლის ბოლოდან მასალებმა კლება დაიწყო, გაორმაგდა სამხედრო და ოპერატიული ანგარიშებისადმი მიძღვნილი პროპაგანდისტული კონტენტი და დაჩრდილა მმართველობის, საჯარო სერვისების, ვაჭრობისა და სამოქალაქო ცხოვრების ამსახველი სხვა თემები. თვითგამოცხადებული სახალიფოს დაშლის შემდეგ საგრძნობლად შემცირდა პროპაგანდა და გადავიდა ისეთ თემებზე, სადაც გაცხადებულია სიმტკიცე, გამძლეობა, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც Covid-19 პანდემია დაიწყო.

2. სიმტკიცე/გამძლეობა

„დარჩენა და გაფართოების“ (ბაკია ვა თათამადლად) ნარატივი კვლავ ფართოდ გამოიყენებოდა ISIS-ის ოპერატიული პროპაგანდაში. დანარჩელი ნაწილი (ბაკია) მტკიცდება პროპაგანდისტული შინაარსის თანმიმდევრული გავრცელებით

⁶¹ იქვე, 14.

ბის გზით, რომელიც ხაზს უსვამს „ისლამური სახელმწიფოს“ ფილიალების მიერ განხორციელებულ ოპერაციებს, მაგალითად, სინაიზე, დასავლეთ აფრიკაში, ავღანეთ-პაკისტანის რეგიონსა და იემენში. თავის აუდიო მიმართვაში „ისლამური სახელმწიფოს“ სპიკერმა აბუ ჰამზა ალ-ყურაიშიმ ასევე განაცხადა, რომ „IS“ მტკიცედ დგას, უძლებს და რჩება (ბაკია). ამის მაგალითია კამპანია „შურისძიება ფარისევლობისთვის“, რომელიც ფართოდ იყო რეკლამირებული ინტერნეტში და გამოჩნდა „IS“-ის ბევრ მედიაში ბალუზში დაცემის შემდეგ. ინფოგრაფიკის ერთ-ერთი სურათი ინგლისურადაა, გამოქვეყნებული „IS“-ის არაბული ყოველკვირეულის, „Al-Naba Newsletter“-ის 177-ე ნომერში, რომელიც ასახავს ზოგიერთი ბრძოლის სტატისტიკას. ასევე წარმოდგენილი იყო რუკა იმ ადგილების მონიშვნით, რომლებიც მიუთითებდა წარმატებულ ოპერაციებზე. ინფოგრაფიკაში მოცემული ინფორმაცია ადასტურებდა „IS“-ის რიტორიკას ძალაუფლების გაფართოებისა და შენარჩუნების შესახებ. ექსპანსიის, ანუ „თათამადადის“ ზღაპარი გრძელდებოდა, თუმცა არც ისე აგრესიულად, როგორც ადრე. ამის ნახვა შესაძლებელი იყო „IS“-ის მიერ გამოქვეყნებული განცხადებებიდან და ფოტორეპორტაჟებიდან, სადაც ის სფეროები, რომლებშიც ჯგუფი მოქმედებდა, წარმოდგენილი იყო როგორც „ვილაიათები“ (მათ შორისაა ცენტრალური აფრიკა, თურქეთი, სომალი და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზია). მისი მომხრეებისთვის ეს ვილაიათები „IS“-ის არსებობის მნიშვნელოვანი მტკიცებულებაა. თურქეთში „IS“-ის ვიდეოდან („საუკეთესო შედეგი ღვთისმოსავებისთვის“) კადრში ჩანს ხუთ კაცი, რომლებიც ე.წ. ხალიფას ერთგულებას უცხადებენ და წარმოთქვამენ ბაიას ფიცს.⁶² გარდა ამისა, არაბულ ლოგოზე წარწერა „თურქეთი“ ზედა მარჯვენა კუთხეში, ადასტურებდა ფილიალის არსებობას თურქეთში.

კიდევ ერთი თეორია, რომელსაც „ისლამური სახელმწიფო“ ხაზს უსვამდა, იყო, რომ ის თავის მტრებს ჩაითრევდა დაუძღურების ომში, რაც კიდევ უფრო გააძლიერებდა მის „ბაკიას“ სლოგანს. „IS“-ის პრეს-სპიკერმა აბუ ალ-ჰასან ალ-მუჰაჯირმა 2019 წლის მარტში გამოქვეყნებულ აუდიო შეტყობინებაში დაადასტურა პარტიზანული ტაქტიკა, რომელსაც იყენებდნენ „დაიშის“ მებრძოლები და ხაზს უსვამდა საბრძოლო მოქმედებების „დაარტყი და გაიქცის“ ტიპის ტაქტიკაზე. ამ სტრატეგიას მხარი დაუჭირა აბუ ბაქრ ალ-ბალდადიმ 2019 წლის აპრილის ვიდეომიმართვაში, რომელიც ამტკიცებდა, რომ „ისლამური სახელმწიფოს“ მიზანი ახლა ხანგრძლივ ბრძოლაში ჩათრევით მტრის სისხლისგან დაცლაა.

„დაუძღურებამდე ბრძოლის“ კამპანია დაიწყო 2019 წლის ივნისში და ილუსტრირებული იყო „დაიშის“ კამპანიების სიაში. 2019 წლის სექტემბრის აუდიოჩანა-

⁶² იქვე, 15.

წერში ალ-ბაღდადიმ ისაუბრა კამპანიის პირველ ორ ტალღაზე და დაიკვეხნა, რომ ისინი წინასწარ იყო კოორდინირებული და დაგეგმილი. 2020 წლის მაისში აბუ იბრაჰიმ ალ-ჰაშიმი ალ-ყურაიშიმ მიულოცა და მხარი დაუჭირა „დაუძლურებამდე ბრძოლის“ მესამე ტალღას, რომელიც გაგრძელდა 14-დან 25 მაისამდე. სამხედრო კამანიამ მოახდინა ძალადობის პროვოცირება „დაიშის“ ფილიალების მხრიდან ერაყში, სირიაში, ეგვიპტეში, სომალიში, დასავლეთ აფრიკასა და ფილიპინებში. „Al-Naba“-ის ჟურნალის 236-ე ნომერში გამოქვეყნდა ინფოგრაფიკა, რომელიც ასახავდა ბრძოლის სტატისტიკას. აქაც რუკაზე მონიშნული იყო ადგილები, რომლებიც „IS“-ის ოპერაციების წარმატების დემონსტრირებას ახდენდა.⁶³ მაგრამ, ვინაიდან აშშ-სა და მისი მოკავშირეების სამხედრო კამპანიამ „დაიში“ დაამარცხა (რის შედეგად დაჯგუფებამ დაკარგა მიტაცებული ტერიტორიები და დღეს არსებობს დაქსაქსული უჯრედების და ფილიალების სახით ერაყში, სირიაში, ავღანეთში, სომალისა და ჩადის ტბის აუზში), მოკლა მისი ლიდერების ნაწილი, ის უფრო დაემსგავსა ტერორისტულ არმიას, რომელიც დღითიდღე ნადგურდება.

VII. დასკვნა

დაარსების დღიდან მოყოლებული „დაიშის“ პროპაგანდა სხვა ტერორისტული ორგანიზაციების პროპაგანდისგან მკვეთრად განსხვავდებოდა და იყო უფრო ეფექტური, დახვეწილი და კარგად მომზადებული. როდესაც დაჯგუფება ფართოდებოდა ქალაქებისა და ტერიტორიების ჩაგდების ხარჯზე, პროპაგანდისტულმა გზავნილმა გარდაუვალი გამარჯვების შესახებ გამოხმაურება პოვა ზოგიერთ ახალგაზრდაში ახლო აღმოსავლეთში, ჩრდილოეთ აფრიკაში, ევროპულ ქვეყნებსა და მცირე მასშტაბებით ამერიკაშიც კი.

ISIS-ის პროპაგანდის თავისებურებებს შორის, უპირველეს ყოვლისა, აუცილებელია აღინიშნოს მისი მაღალი დონე არა მხოლოდ რაოდენობის თვალსაზრისით, არამედ მასალების ხარისხით, ფორმატებისა და მედიის მრავალფეროვნებით. ტერორისტებმა შექმნეს ათასობით ფოტო და ვიდეო მასალა. მათი შინაარსი საკმაოდ მრავალფეროვანია.

პროპაგანდის ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული თემა იყო ისლამისტური იდეოლოგია, მუსლიმების დაცვის მითი, ISIS-ის „სამხედრო წარმატებები“ და ტერორისტული აქტები. ამ მასალების უმეტესობაში გამოიყენება თავისებური, ქედმაღლური სტილი, სადაც ტერორისტების უძლეველობის მითს, მათ „სამართლიან ბრძოლას“ ურწმუნოების წინააღმდეგ ესმებოდა ხაზი. პროპაგანდა მიზნად ისახა-

⁶³ იქვე, 16.

ვდა ტერორისტების მიერ დაკავებულ ტერიტორიებზე მოსახლეობის დაშინებას, ასევე თვითმკვლელი ტერორისტების განდიდებას. ფილმებში მოტანილია ტერორისტების მონიშნულმდეგეების, მშვიდობიანი მოსახლეობის მრავალი მკვლელობისა და სიკვდილით დასჯის სცენები.

ტერორისტული პროპაგანდის კიდევ ერთი მახასიათებელი იყო ინტერნეტის ფართომასშტაბიანი გამოყენება, რომლის მეშვეობითაც ვრცელდებოდა ზემოხსენებული ფოტო-ვიდეო მასალა და მოიცავდა მრავალფეროვანი თემების მთელ სპექტრს. ასე, მაგალითად, სახელმწიფოებრიობის ილუზიის შექმნისთვის მასალების შინაარსი შეადგენდა მომლოცველი ადამიანების გამოსახულებას, სამხედრო ტექნიკას, სასოფლო-სამეურნეო მიწებებს, ხელების მოკვეთას, მზის ამოსვლა-ჩასვლის კოლაჟებს, პეიზაჟებს, „IS“-ის დროშებს, სამშენებლო სამუშაოებს, ტერაქტებს, დახმარების დარიგებას, მოსავლის აღებას, საბინაო და კომუნალური სამუშაოებს, პურის ცხობას, ექიმების მუშაობას საავადმყოფოში.

ISIS-ის ფოტორეპორტაჟების, პუბლიკაციების და ვიდეო-აუდო ფაილების გავრცელება სხვადასხვა პლატფორმაზე მიემართებოდა სხვადასხვა მიზნობრივ აუდიტორიას, რომელიც ჯგუფის სტრატეგიის მნიშვნელოვანი კომპონენტი იყო მისი პოლიტიკურ-სამხედრო მისწრაფებების მისაღწევად. რეპორტაჟები, ვიზუალური ეფექტები იპყრობდა მაყურებლის ყურადღებას, ასტიმულირებდა მაყურებელთა ემოციურ რეაქციებს.

„დაიშის“ პროპაგანდა და უტოპიური, ყალბი თემების ამსახველი ნარატივები, შესაძლოა, მომავალშიც გახდეს მძლავრი იარაღი ახალი დაჯგუფებების ჩამოყალიბებისთვის, ძალადობის, რადიკალიზაციის და სიძულვილის გაღვივებისთვის, ან მისი პროპაგანდით გაბრიყვებული მომხრეების მოზიდვისთვის, რომლებიც დღესაც მიმოფანტულნი არიან მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში.

გამოყენებული ლიტერატურა

- გელოვანი ნ., შარიათი: ისტორია, დოგმატიკა, სამართალი, თბილისი, 2024
- Baele S.J., Introduction: Full-Spectrum Propaganda: Appraising the “IS Moment” in Propaganda History, in:
- ISIS Propaganda: A Full-Spectrum Extremist Message, Edited by S. J. Baele, K. A. Boyd, T. G. Coan, Oxford University Press, 2019
- Halimi M.B.H., Sudiman M.S.A.Sh.B., Religious Extremism: Challenging Extremist and Jihadist Propaganda, Counter Terrorist Trends and Analyses, Vol. 13, No. 1, 2021
- Haniyeh H.A., Rumman M.A., The “Islamic State” organization. The Sunni Crisis and Struggle of Global Jihadism, Amman, 2015
- Hashim A.S., The Caliphate at War: The Ideological, Organizational and Military

Innovations of Islamic State, London, 2018

- Hassan A.S.R., Azman N.A., Islamic State's Visual Propaganda: Amplifying Narratives and Affecting Radicalisation, Counter Terrorist Trends and Analyses, Vol. 12, No. 5, 2020
- Ingram H. J., The Strategic Logic of Islamic State's Full-Spectrum Propaganda: Coherence, Comprehensiveness, and Multidimensionality, in: ISIS Propaganda: A Full-Spectrum Extremist Message, Edited by S. J. Baele, K. A. Boyd, T. G. Coan, Oxford University Press, 2019
- Levallois A., Cousseran J.-C., The Financing of the 'Islamic State' in Iraq and Syria (ISIS), European Parliament, 2017
- Weiss M., Hassan H., ISIS: Inside the Army of Terror, New York, 2015
- Winter Ch., Daesh Propaganda, Before and after Its Collapse, Countering Violent Extremism, NATO Strategic Communications Centre of Excellence Report, 2019

Zviad Tkabladze*

FEATURES OF DAESH TERRORIST PROPAGANDA

Abstract

The article is devoted to an analysis of the propaganda machine of the international terrorist organization Daesh (Islamic State, IS, ISIS, ISIL), examining the factors that contributed to the formation of a propaganda system that proved more sophisticated, effective, and distinct than that of other terrorist organizations.

Propaganda played a central role in the activities of the Islamic State, facilitating the recruitment of new members, the justification of violence, and the consolidation of its ideological foundation. Its core elements included the dissemination of jihadist, Salafist, and Takfiri ideology, the promotion of hatred toward other religions and nations, and the construction of a myth of invincibility.

Daesh relied on its own “scientists” and “scholars,” as well as on information and communication technologies, the internet, social media, various open and closed platforms, hacker networks, professionally produced films, and high-quality printed magazines. Under the guise of Islam, it in fact turned against the Islamic faith and engaged in religious and political extremism and terrorism.

Although Daesh presented itself as a defender of oppressed Muslims, in reality it preached violence in the name of religion and declared as infidels all Muslims – Shiites, Sunnis, and others – who did not accept its interpretation, subjecting them to ruthless persecution. Although the group’s human, financial, military, and territorial resources largely disappeared, first in 2017 and then in 2019, Daesh continues to exist today in the form of dispersed cells and retains the capacity to inflict harm, while its supporters, shaped by its propaganda, remain scattered across the world.

Keywords: Daesh, International Terrorism, Propaganda, Middle East.

* Professor at Georgian Technical University, <https://orcid.org/0009-0009-4347-6299>